

Potulky po stopách Teodóza Sirmiensis

Horné Považie Žilinského kraja
Frýdecko-Místecko Moravskoslezského kraje

Po stopách Teodóza Sirmiensis

Súľov

- Farský kostol sv. archanjela Michala, národná kultúrna pamiatka, patrí medzi najstaršie protestantské kostoly na Slovensku. O jeho výstavbu sa v roku 1616 zaslúžil reformátor Teodóz Sirmiensis spolu so svojimi príbuznými. V období protireformácie bol kostol evanjelikom odobratý a dodnes patrí Rímsko-katolíckej cirkvi.

- Národná prírodná rezervácia Súľovské skaly sa rozprestiera v západnej časti Súľovských vrchov a je vyhľadávanou turistickou lokalitou.

- Kaštieľ v Súľove, tzv. Teodózov kaštieľ, bol postavený na prelome 16. a 17. storočia. Kaštieľ vlastnilo niekoľko generácií súľovských zemepánov medzi inými aj Teodóz Sirmiensis, ktorý ho dal v roku 1660 prestavať. V súčasnosti je v havarijnom stave a vyžaduje si celkovú rekonštrukciu.
- Ďalší renesančný kaštieľ v Súľove, tzv. Mičurov kaštieľ, bol postavený koncom 16. storočia. Do 19. storočia bol majetkom rodu Sirmiensis, v ďalšom období bol viackrát predaný. V reštitúcii sa vrátil rodine Mičurovej, ktorá zrealizovala jeho celkovú rekonštrukciu.

- Súľovský hrad ležiaci v oblasti Súľovských skál. Tvoria ho dva samostatné hrady – horný a dolný. Dodnes sa zachovali len zvyšky múrov s otvormi po oknách.

Žilina

- Evanjelický kostol v Žiline v ktorom je inštalovaná pamätná tabuľa venovaná 350. výročiu Žilinskej synody (1610). Tento cirkevný snem, ktorý položil základy pre vytvorenie samostatnej cirkevnej organizácie evanjelikov na území dnešného Slovenska, významne podporoval okrem palatína Juraja Thurzu aj Teodóz Sirmiensis.

Zoznam bibliografických odkazov

Akty a závery. Zákony a ustanovenia Žilinskej synody: faksimilné vydanie originálnej listiny. Martin: Slovenská národná knižnica, 2010. ISBN 978-80-89301-63-8.

FEDERMAYER, Frederik. *Lexikón erbov šľachty na Slovensku 1: šľachta Trenčianskej stolice podľa súpisov z rokov 1596 a 1646/47.* Bratislava: Hajko & Hajková. 2000. ISBN 80-88700-48-5.

KEREŠOVÁ, Michaela. *Súľov a jeho nemá svedkovia dávnych čias.* Žilina: EDIS. 2000. ISBN 80-7100-996-2.

KEREŠOVÁ, Michaela. 2003. Sirmiensisovci a ich rodový kalendár. In: *Genealogicko-heraldický hlas*. Roč. 13, č. 2, s. 20-29. ISSN 1335-0137.

Fotografie: Jozef Feiler a archív Krajskej knižnice v Žiline

Vydala Krajská knižnica v Žiline v spolupráci s Městskou knihovnou Frýdek-Místek, 2014.

Publikácia vydaná v rámci projektu Potulky - toučky po stopách osobností a zaujímavostí našich regiónov, kód projektu SK/FMP/15/024.

Tento mikroprojekt je spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov Fondu mikroprojektov spravovaného Trenčianskym samosprávnym krajom. „SPOLOČNE BEZ HRANÍC“

**„V roku 1627 na sviatok
Bohom naplneného Mateja apoštola
urodený pán Teodóz Sirmiensis, môj otec,
medzi jedenástou a dvanástou hodinou v noci
čítajúc Písmo sväté pri sviečke v Kristu zomrel.“**

syn Teodóza Sirmiensisa a smrti svojho otca
(Kerešová, 2002, s. 45)

Teodóz SIRMIENSIS

(Sirmský, Szeremy, Szirmaiai)
stoličný hodnostár, feudálny zemepán,
majiteľ panstva Súľov

* pol. 16. st.
† 24.2.1627

Sirmiensis, Teodóz (Sirmský, Szeremy, Szirmaiai, Teodosius) bol príslušníkom šľachtického rodu zo Súľova, pôvodom zo Sriemska. Jeho otcom bol Šebastián, v službách Ferdinanda I., radca a sekretár Uhorskej komory, matka Justína, rodená Tökeš-Ujfalušiová (Ujfalussy).

V roku 1554 otcovi Šebastiánovi kráľ udelil donáciu na panstvo v Súľove a ďalšie obce v Trenčianskej stolici. V rokoch 1593 – 1599 bol podžupanom Trenčianskej stolice, od roku 1616 prisediacim kráľovskej súdnej stolice.

Teodóz Sirmiensis patril k súčasníkom a priateľom Juraja Thurzu, najmocnejšieho uhorského magnáta tej doby, keďže zastával najvyššiu funkciu po uhorskom kráľovi – funkciu palatína. Teodóz v rokoch 1604 – 1622 udržiaval s Jurajom Thurzom a po jeho smrti aj s jeho synom Imrichom vrelé priateľské vzťahy. Bol i krstným otcom niekoľkým Thurzovým dcéram. Medzi korešpondenciou Juraja Thurzu sa zachovalo aj niekoľko jeho listov. Od roku 1609 pôsobil v jeho službách na oravskom panstve.

Priatelil sa aj s básnikom Jánom Rimajom, radcom bytčianskych Thurzovcov. V roku 1610 dostal od neho knihu o ceste do Turecka, kám Ján Rimaj cestoval ako legát.

Nemal len priateľov, ale i odporcov. Vážne nezhody mal so Žigmundom Balašom z Bystrického hradu.

Bol horlivým zástancom reformácie. V dňoch 28. – 30. marca 1610 sa v zastúpení Trenčianskej stolice zúčastnil na Žilinskej synode a podpísal jej Zákony a ustanovenia. V roku 1616 dal Teodóz spolu so svojimi príbuznými postaviť v Súľove pre evanjelikov kostol na jeho vlastnom pozemku oproti jeho kaštielu.

Bol jedným z predsedov súdu s pomocníkmi Alžbety Báthoriovcej.

V roku 1624 ho navrhol neskorší palatín Stanislav Thurzo na funkciu podpalatína. Funkciu neprijal pre vysoký vek.

Z obdobia života Teodóza Sirmiensisa sa zachovala vzácna pamiatka – rodinný kalendár, kde si Sirmiensisovci zapisovali významné udalosti nielen rodinného charakteru, ale i prírodné pozoruhodnosti v latinskom a maďarskom jazyku (jeden zápis je písaný v slovenčine). Manželkou Teodóza bola Zuzana Pongrácová z Liptovského Mikuláša. Spolu mali sedem detí. Z rodinného kalendára sa dozvedáme aj dátum Teodózovho úmrtia, ktorý označil jeho syn Ondrej – 24.2.1627.

Sirmiensisovci svojím postavením patrili k strednej šľachte. Ich rod sa v 18. a 19. storočí značne rozvetvil a namiesto predikátu „de Karom et Súľov“ začali si písať „Sirmiensis alias Súľovský“.

O erboch Sirmiensisovcov a Súľova

Pôvodný erb Sirmiensisovcov mal modrý štít v dolnej časti so zeleným trojvrším a so vznášajúcim sa zlatým slnkom s ľudskou tvárou. Slnko zo štítu bolo aj v klenote.

Prikrývadlá boli pôvodne modro-zlaté. Neskôr pribudli do erbu nové prvky: na zelenej pažiti skalisté hnedé trojvršie, pod stredným vrškom tri rastúce červené ruže, nad trojvrším zlaté slnko s ľudskou tvárou a šesťnástimi lúčmi, v ľavom hornom rohu štítu zlatá hviezda, prikrývadlá modro-zlaté a červeno-strieborné.

V Kubinyiho zbierke pečatí sa zachovala pečať Teodóza Sirmiensisa z roku 1604 s iným symbolom: v priečne oválnom poli kráčajúcim levom. Išlo v podstate o gemmu.

Jej majiteľ však používal i pečať s rodovým erbom: v oválnom poli slnko s tvárou vychádzajúce spoza trojvršia (pričom v hornej časti medzi lúčmi slnka si nechal vyryť iniciálky TS).

S iným variantom rodového erbu sme sa stretli na pečati Ondreja Sirmiensisa z roku 1796. V oválnom štíte zo stredného trojvršia vyrastajú tri makovice, nad nimi vznášajúce sa slnko s ľudskou tvárou je doplnené o polmesiac a hviezdičku. Klenotom je slnko zo štítu.

Zo sirmiensisovského erbu vychádza aj nedatovaná obecná pečať Súľova, majúca v obraze trojvršie, nad ktorým v okrajovej čiare obrazového poľa vystupuje slnko.

Kolopis znie: *SIGIL (lum): PO (ssessionis): SZULOV*; teda pečať obce Súľov (ďalšie dve pečate z rokov 1822 a 1833, ktoré opisuje J. Fojtík, boli nápisové). Dnešná obecná pečať obsahovo vychádza zo zemepanského erbu.

Rod Sirmiensisovcov-Súľovských sa v priebehu stáročí značne rozvetvil. Mnohí jeho členovia sa z obce vysťahovali. Ich meno začalo od 2. polovice 19. storočia v obci ustupovať, až sa z nej v 20. storočí úplne vytratilo. Potomkovia súľovských Sirmiensisovcov však - na iných miestach Slovenska - žijú dodnes.